

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”
в научна област 2. Хуманитарни науки,
по професионално направление 2.1. Филология
(Английска литература след Втората световна война и Превод – английски език),
Катедра по англицистика и американистика,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски”,
обявен в Държавен вестник, бр. 103/12.12.2023, с. 118

от доц. д-р Огнян Борисов Ковачев,
професионално направление 2.1. Филология,
Катедра по теория на литературата,
Факултет по славянски филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски”,
член на научно жури (заповед РД-38-16 от 11.1.2024 г.)

По конкурса за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление 2.1. Филология (Английска литература след Втората световна война и Превод – английски език), обявен в Държавен вестник, бр. 103/12.12.2023, с. 118, са постъпили документите на един кандидат – гл. ас. д-р Ангел Михайлов Йгов.

1. Съответствие на представените от кандидата документи с минималните изисквания на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ

С оглед на изпълнението на минималните национални наукометрични изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за професионално направление 2.1. Филология, гл. ас. д-р Ангел Михайлов Йгов посочва следните приноси:

по група показатели А (мин. 50 т.): Диплома № СУ 2012-34/ 23.04.2012 г. от Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски” за присъждане на ОНС „доктор” въз основа на защитен дисертационен труд на тема „Фикционални модели на града в съвременния британски роман: Иън Макюън и Мартин Еймис”; по група показатели В (мин. 100 т.): хабилицационен труд „Знамена и ключове: поезика на

эпиграфа”, Пловдив: Жанет-45, 2022, ISBN:978-619-186-706-6; по група показатели Г (мин. 200 т.): една монография, една студия и 12 статии; по група показатели Д (мин 50 т.) са посочени 6 цитирания. Данните по всяка група показатели удовлетворяват минималните национални наукометрични изисквания.

За участието си в конкурса гл-ас. д-р Ангел Игов представя списък с 15 заглавия, включващ цитирания по-горе хабилитационен труд, монографията „Как се прави град? Фикционални модели на града в съвременния британски роман (Иън Макюън и Мартин Еймис)”, София: УИ „Св. Климент Охридски”, 2023, ISBN:978-954-07-5753-7, въз основа на защитен дисертационен труд, една студия и 12 статии на български и на английски език.

Пълният списък с научни публикации на гл.ас. д-р Ангел Игов съдържа 23 заглавия в области като английска литература, българска литература, съпоставително литературознание, теория на литературата и др., на български и на английски език. Той участва в редакционната колегия на сборника *New Paradigms in English Studies*, София: УИ Св. „Климент Охридски”, 2017, ISBN:978-954-07-4371-4, както и в 14 конференции през периода 2009-2023 г., със секционни доклади. Към академичните изяви на гл.ас. д-р Ангел Игов се причисляват още участията му в три университетски изследователски проекта, свързани с изучаването и преподаването на английска литература и обучението по превод, и ръководството му на шест студентски дипломни работи през периода 2013-2022 г.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Ангел Игов е възпитаник на Първа английска езикова гимназия (2000). Завършва висше образование в СУ „Св. Климент Охридски” като бакалавър по Английска филология (2005) и магистър в програмата „Литературознание” (2007) към ФСлФ. През 2012 г. защитава дисертационен труд на тема „Фикционални модели на града в съвременния британски роман: Иън Макюън и Мартин Еймис” в Катедра „Теория на литературата“ в СУ. По време на докторантурата е гост-изследовател по Международната програма „Фулбрайт” в Университета на Калифорния, Бъркли. През 2012 постъпва на работа в СУ като главен асистент към катедра „Англицистика и американистика“. Води семинарни занятия по „Превод“, „Английска литература: Романтизъм“ и „Английска литература от Модернизъм към Постмодернизъм“ в бакалавърска програма „Английска

филология“; както и лекционни курсове по „Литература и кино: британският постмодерен роман“, „Литература и адаптация“ и „Литература от XXI век: пренаписване и пресъздаване“ в магистърските програми на катедрата „Комуникация: език, литература, медии“ и „Език и култура“. От 2023 води лекционен курс „Английска литература от Модернизъм към Постмодернизъм“ в бакалавърска програма „Английска филология“. От 2014 и 2018 г. е отговорник на литературно-културологична секция в катедра „Англицистика и американистика“. От 2019 до 2023 г. е член на Общото събрание на СУ.

Кандидатът има значими изяви още и като писател, преводач от английски език, журналист и литературен критик. Романът му „Кратка повест за срама“ (Сиела, 2011) е преведен и издаден на английски, а романът „Кротките“ (Жанет 45, 2015) е носител на националната награда „Христо Г. Данов“ в раздел българска художествена литература за 2016 г. и е преведен и издаден на немски, френски и македонски език. Немският превод е отличен с Наградата на Дома за световни култури през 2020. Той е автор още на романа „Фини прахови частици“ (Жанет 45, 2017) и на сборниците с разкази „Срещи на пътя“ (Лодос, 2002) и „К“ (Адрона, 2006). Превел е 15 книги – художествена проза, поезия, есеистика и документалистика. Носител е на Голямата награда „Кръстан Дянков“ за художествен превод на романа „Колекционерът на изгубени неща“ от Джеръми Пейдж през 2016 г. и на Специалната награда „Кръстан Дянков“ за художествен превод на романа „Подземната железница“ от Колсън Уайтхед през 2018 г.

В качеството си на писател и преводач Ангел Игов е участвал в национални и международни литературни фестивали и в литературни резиденции, включително Международната писателска програма в Айова, САЩ (2022) и резиденцията на Фондация „Ландис и Гир“ в Цуг, Швейцария (2023). Като журналист е бил водещ на радиопредаване и литературен наблюдател на телевизионното предаване „5 по Рихтер“. Като литературен наблюдател на в. „Култура“ публикува над двеста оперативни рецензии за новоизлезли български и преводни книги. Участвал е в журитата на литературните награди „Вик“, „Елиас Канети“, „Иван Николов“, „Кръстан Дянков“ и др.

3. Характеристика на научната продукция на кандидата

Като хабилитационен труд е представена монографията „Знамена и ключове: поетика на епиграфа“ (Жанет 45, 2022), с научен редактор доц. д-р Дарин Тенев и научни рецензенти доц. д-р Зелма Каталани и доц. д-р Йордан Ефтимов. Както подсказва

подзаглавието, нейн главен предмет е *епиграфът*, наричан още *мото*, като част от паратекстовата рамка на литературната творба. Изследвани са основно формата, функциите и употребите на този вид текст в множество поетически и в прозаични произведения. Огромна част от тях принадлежат на английската литература, където според автора възниква и получава първи тласък този паратекстов компонент. Времевият обхват на анализирания литературен корпус е от края на XVIII в. и първите десетилетия на XIX в. – романът на Готическото възраждане и поезията на Романтизма – до 60-те години на XX в. и постмодерната литература. Заглавието въвежда понятийните метафори *знаме* и *ключ* като теоретични инструменти, които назовават, съгласно разбирането на Йгов, двете базисни функции на епиграфа. Първата указва междутекстово съотнасяне *навън* – на онасновеното с предходно произведение, а втората задава насока *навътре* за интерпретиране на собствения текст посредством значение, което мотото акцентира, актуализира или активира.

Книгата следва обичайна за своя академичен жанр структура и логика на изложение: увод, основен дял, състоящ се от пет глави, заключение и списък на използваната първична и вторична литература. Първа глава очертава и картографира историческата рамка на литературните явления, и откроява техни специфични особености. Втора глава въвежда теоретичния апарат, методологията и понятийния инструментариум на изследването. Авторът тръгва от основополагащата проучването на паратекста разработка на Ж. Женет (в превода на английски от Джейн Люин), чиито идеи разгръща, адаптира и – уверено мога да кажа – надхвърля и обогатява в конкретни свои анализи. Той установява, посочва примери и систематизира най-често използваните източници на епиграфи. В края на Втора глава определя по-детайлно функциите „ключ” и „знаме” на мотото, а в Трета и Четвърта глава съответно онаглежда всяка от тях и провежда чрез всяка една детайлен анализ на конкретни творби от различни периоди, жанрове и автори в английската литература. Пета глава включва в едрия мащаб на монографията особено любопитен компаративистичен потенциал, тъй като предмет на проучване в нея е употребата на мотото в българската литература. Тя съдържа не само установяване, типологизиране и анализ на конкретни примери, но и един симпатично дързък (и в същото време осъзнато рискован) опит за литературноисторическо моделиране на явлението в роден контекст. Този опит може да стане концептуално начало, което си струва да бъде

продължено в перспективата на изследвания както на националната ни литература, така и на съпоставителното литературознание.

Въз основа на гореизложеното ще си позволя да заключа, че монографията „Знамена и ключове: поетика на епиграфа” от гл. ас. д-р Ангел Игов отговоря на изискванията за хабилитационен труд, представлява оригинално научно изследване, което с малки изключения коректно цитира и указва своите източници, и е принос в области като англицистика, компаративистика и др. Със своя изследователски подход, литературноисторическа и теоретична информираност, анализационна работа и умение за изграждане на критически сюжет, то се превръща не само в стойностен научен продукт, но и в книга, която ще представлява интерес за доста по-широк читателски кръг.

Втората монография, която Ангел Игов представя в своя списък, е „Как се прави град? Фикционални модели на града в съвременния британски роман (Мартин Еймис и Иън Макюън)” (УИ „Св. Климент Охридски”, 2023). Основата на тази публикация е леко измененият и допълнен текст на дисертационен труд, защитен пред 2012 г. Книгата се състои от увод, четири глави, заключение и списък на използваната литература. В заглавието, две от най-представителните имена сред съвременните британски романисти указват обекта, а понятието „фикционален модел на града” задава основната смислова насоченост на изследването, на неговите търсения, анализи и изводи. Съвременният град и естетическите му образи са предмет не само на разнородни изкуства, но и на множество хуманитарни дисциплини. Ето защо методологията и понятийният апарат на проучването и аргументацията включват тези на социолози като Г. Зимел, Макс Вебер, Анри Льофевр и др., на изследователи на града като Ричард Сенет и Джейн Джейкъбс, на културолози и историци на градската култура като Реймънд Уилямс, Питър Акройд и Дейвид Харви, но може би в най-голяма степен – на Валтер Бенямин и негови последователи. С оглед на така дефинирания проблем ключовите концепти са литературоведски и литературноестетически: *остранността* на Виктор Шкловски, *фикционализиране* на Волфганг Изер, *фланьор* на Бенямин и *повествователно пространство* на Р. Сенет.

Във Втора глава, литературноисторическият поглед обхваща образи на европейски градове през последните две столетия, предимно из произведения от британската и френската литература. Всеки раздел прилага специфичен изследователски ракурс или проследява индивидуални авторски подходи към фикционалното строителство

на литературни градове: Лондон на Уърдзуърт, Дикенс и Улф, Париж на Балзак, Дъблин на Джайс. В хода на техния анализ се разгръща една панорама на литературни периоди и стилове: романтизъм – реализъм – модернизъм. В Трета и Четвърта глава, образите на града в романи съответно на Еймис и Макюън са изследвани през призмата на централни според гл. ас. д-р Игов мотиви като: овещяване/неутрализация и остранностяване на градската среда; (не)четимостта на града; негови антропологични измерения – фигуративът на тялото, частното време и пространство, превъплъщенията на фланьора, (не)възможното изграждане на личността; социалните механизми на парите, властта, консумативността, утопията/антиутопията, и т. н.

Несъмнен принос е опитът на автора като преводач на някои от изследваните романи, както и успоредното цитиране и съпоставяне на оригиналните и съответните им преводни текстове. Заключениеето обобщава и систематизира основните търсения и изводи на труда.

За участие в конкурса са представени още 11 статии и 1 студия в съавторство, голяма част от които са публикувани в рецензирани и индексирани научни издания. Те допълват общото впечатление от представените в конкурса авторски материали за научната и академичната реализация на гл. ас. д-р Ангел Игов в областта на английската литература и теорията и практиката на превода, както и за неговия потенциал.

4. Основни приноси в представената научна продукция на кандидата

Хабилитационният труд „Знамена и ключове” доразвива и обогатява, както вече отбелязах, подстъпите към теорията на паратекста и конкретно на епиграфа, съдържащи се в основополагащия труд „Прагове” (« Seuil ») на Женет. Оригинален научен принос е литературноисторическият преглед на появата и развитието на епиграфа в българската литература, както и функционалната двоична типология на „знамена” и „ключове”. Не бих потвърдил обаче същата оценка по отношение на появата и развитието му в английската литература. В следващата част на рецензията ще посоча своето основание.

Като оригинални научни приноси на монографията „Как се прави град” бих открил систематичната съпоставка съпоставка на Еймис и Макюън в контекста на литературната история и социалната теория, както и анализът на изграждането на фикционално градско пространство в техните романи. Заслужава да бъде открит като научен принос и така нареченият от изследователя „дикенсов парадокс” в

повествователния метод на Чарз Дикенс: насочване на читателското мнение към обекти и проблеми чрез първоначалното им остранныяване, което – наглед парадоксално – изиграва ролята на оптично приближаване.

Другите привлечени по-малки публикации са тематично и проблемно свързани с двете монографии или с преводната рецепция у нас и отношенията ѝ с приемната литературна система. Приноси в последната насока са статии, установяващи изненадващи на пръв поглед родства между български и чуждоезикови поетични творби, като „Царкиня в градината”, „За кожата на един епиграф”, „Цитиращият модернист” и др.

5. Критични бележки и препоръки

На фона на цялостното много убедително представяне и силно впечатление, което оставят предложените от гл. ас. д-р Ангел Игов публикации, проличават, за съжаление, неточности и пропуски. Така например, в българското изследване за готическия роман от Огнян Ковачев, озаглавено „Готическият роман: Генеалогия, жанр естетика” (Еднорог, 2004), което Ангел Игов споменава едва ли не полускришом на с. 24 в „Знамена и ключове: поетика на епиграфа” е отделено немалко внимание на появата и употребата на епиграфа в този така характерно английски литературен жанр. Наблюдението тръгва от с. 271, с обзор на честотата, с която се появяват епиграфи в романи на Ан Радклиф, М. Г. Люис и Ч. Р. Матюрин, при това осмислени именно като прояви на осъзната междутекстовост. То продължава на с. 272, позовавайки се на коментари на Ж. Женет от „Прагове” в превода на английски. Следващите две страници (273-275) обаче съдържат напълно оригинално откритие. За първи път там е разпознат един особен готическо-философски триъгълник между „Замъкът Отранто” (1765), „Фантазиите на един духовидец” (1766) от Имануел Кант и „Монахът” (1796) от М. Г. Люис, образуван в резултат на употреба като епиграфи на едни и същи стихове от Хораций. Позволявам си да заявя, че отбелязването на тези факти от страна на Ангел Игов (впрочем, написал отзив за въпросния труд при публикуването му) в неговата монография би било не само в интерес на научната истина, но и би я обогатило. Далеч съм от мисълта за упрек в плагиатство. Никой не е застрахован от подобно произшествие. Но бих препоръчал повече внимание и памет при работа с източниците.

Друго несъгласие поражда едно изречение в „Знамена и ключове”, на с. 42: „За Грeъм Грийн, за Ивлин Уо, за Хемингуей и Стайнбек можем да говорим като за майстори

на заглавието – фраза, която по-трудно би намерила адресати в контекста на XIX век (може би Джейн Остин?)”. Подобно оценяване е добре да бъде обосновано с аргументи относно критерия за майсторство на заглавието, свободни от субективност и умозрителност. Така би се избегнало впечатлението за неоснователно подценяване на себестойността на романови заглавия от XIX в., останали пословични дори и за хора, които не са чели самите произведения. С какво заглавия като например „Третият човек” и „Тихият американец”, „Завръщане в Брайдсхед” и „Упадък и падение” (което, впрочем, цитира знаменито просвещенско заглавие), „Старецът и морето” и ”Улица „Консервна”” са по-майсторски от „Панаир на суетата”, „Големите надежди”, „Брулени хълмове”, „Последният мохикан” или „Далече от безумната тълпа”?

Последно, ще си позволя едно преводаческо несъгласие. В бележка на с. 126 от „Знамена и ключове” заглавието на книгата « *Sade mon prochain* » от Пиер Клосовски е преведено като „Сад, моят съсед” и този превод е запазен, дори включен в словесни фигури на следващите страници. По-уместно би било, с оглед на цялостното съдържание, заглавието да се превежда като „Сад, моят ближен“, чрез второстепенното библиейско значение на *prochain*, каквото има и английската дума *neighbour*.

б. Заключение

Въз основа на изложеното по-горе смятам, че гл. ас. д-р Ангел Михайлов Игов, единствен кандидат в конкурса за доцент по професионално направление 2.1. Филология (Английска литература след Втората световна война и Превод – английски език), обявен в ДВ, бр. 103/12.12.2023, с. 118, отговаря на изискванията за заемане на тази длъжност. Давам положителна оценка на неговото участие и предлагам той да бъде избран на академичната длъжност „доцент” в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Английска литература след Втората световна война и Превод – английски език), в Катедра по англицистика и американистика, Факултет по класически и нови филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Дата: 25.04.2024

Рецензент:

(доц. д-р Огнян Ковачев)